

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας
και Οικονομικών

Γενική Γραμματεία Δημοσίων Επενδύσεων & ΕΣΠΑ

Γεν. Διεύθυνση Θεσμικής και Επιχειρησιακής

Υποστήριξης ΕΣΠΑ (ΓΔΘΕΥ)

Ειδική Υπηρεσία Κρατικών Ενισχύσεων και

Χρηματοδοτικών Εργαλείων (ΕΥΚΕ-ΧΕ)

Αθήνα, 27-10-2023

Αριθ. Πρωτ. : 99801 - 27-10-2023

ΕΥΚΕ-ΧΕ: 1162

Ταχ. Δ/ση : Νίκης 10, Σύνταγμα

Προς : Πίνακας αποδεκτών

Ταχ. Κώδικας : 105 63, Αθήνα

Πληροφορίες : Α. Δρακάτου,
Σ. Αλεξοπούλου

Τηλέφωνο : 210 3742071,
210 3742090

Fax : 210 3742063

Email : stateaid_unit@mne.gr

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

«Οδηγίες προς φορείς που εμπλέκονται στη διαχείριση συγχρηματοδοτούμενων δράσεων κατά την προγραμματική περίοδο 2021-2027 αναφορικά με ζητήματα κρατικών ενισχύσεων»

1. Στόχος της παρούσας εγκυκλίου είναι η παροχή οδηγιών στους φορείς που εμπλέκονται στον σχεδιασμό και την αξιολόγηση δράσεων που συγχρηματοδοτούνται από τα Προγράμματα της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027, αναφορικά με τον έλεγχο της **συμβατότητας** προτεινόμενων προς χρηματοδότηση πράξεων με τους **κανόνες ανταγωνισμού και κρατικών ενισχύσεων** της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
2. Όπως αναγράφεται στο εγκεκριμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ) 2021-2027 και ειδικότερα στις οδηγίες αξιολόγησης προτάσεων που συγχρηματοδοτούνται από τα Προγράμματα που υποστηρίζονται από τα Ταμεία ΕΤΠΑ, ΕΚΤ+, ΤΣ, ΤΔΜ και ΕΤΘΑΥ, η έννοια της κρατικής ενίσχυσης είναι μία αντικειμενική και νομική έννοια που ορίζεται απευθείας από την Συνθήκη για τη Λειτουργία της

Ευρωπαϊκής Ένωσης¹ και ερμηνεύεται από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε συνέχεια του Παραρτήματος ΙΙΙ² των εν λόγω οδηγιών εκδίδεται η παρούσα εγκύκλιος, προκειμένου να καθοριστεί η διαδικασία που πρέπει να ακολουθούν οι φορείς που ασκούν αρμοδιότητες διαχείρισης Τομεακών και Περιφερειακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-2027 κατά την αξιολόγηση του κριτηρίου συμμόρφωσης με τους κανόνες των κρατικών ενισχύσεων.

3. Οι αρμοδιότητες της ΕΥΚΕ-ΧΕ περιγράφονται στην ΥΑ 117686/12-12-2022 (Β 6247/2022) σύμφωνα με τα άρθρα 20 & 21 του ν.4914/2022 (Α 61/2022), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, και μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν την παροχή κατευθύνσεων προς τις Διαχειριστικές Αρχές σχετικά με την διασφάλιση της συμβατότητας σχεδιαζόμενων έργων με το ευρωπαϊκό δίκαιο σε ό,τι αφορά τις διατάξεις για τον ανταγωνισμό και τις κρατικές ενισχύσεις, τον συντονισμό και την εφαρμογή δράσεων κρατικών ενισχύσεων και χρηματοδοτικών εργαλείων της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027, την μέριμνα για την τήρηση των κανόνων ανταγωνισμού και κρατικών ενισχύσεων, καθώς και την ευθύνη της διαχείρισης του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΠΣΚΕ) και του Πληροφοριακού Συστήματος Σώρευσης Ενισχύσεων Ήσσονος Σημασίας (ΠΣΣΕΗΣ). Ταυτόχρονα η ΕΥΚΕ-ΧΕ λειτουργεί ως Αποκεντρωμένη Μονάδα Κρατικών Ενισχύσεων (ΑΜΚΕ) του ν. 4152/2013 (Α 107/2013).

4. Κατά ακολουθία των ανωτέρω και κατ' εφαρμογή των προαναφερόμενων διατάξεων του ν.4914/2022(Α 61/2022), όπως ισχύει και του ν.5000/2022 (Α 226/2022):

α) όλες οι Διαχειριστικές Αρχές των Τομεακών και Περιφερειακών Προγραμμάτων, καθώς και οι λοιποί Φορείς σχεδιασμού, χρηματοδότησης και διαχείρισης Συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων,

β) όλες οι Υπηρεσίες του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων κατ' εφαρμογή των μεταβατικών διατάξεων του άρθρου 5 του Π.Δ. 82/2023 (Α 139/2023) και

γ) οι Υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ, κατ' εφαρμογή του άρθρου 3 παράγραφος 1 του Π.Δ. 77/2023, όπως ισχύει (Α 130/2023),

οφείλουν να μεριμνούν για τον έλεγχο της συμβατότητας σχεδιαζόμενων δράσεων με τους κανόνες κρατικών ενισχύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τόσο **κατά τη φάση σχεδιασμού προσκλήσεων/προκηρύξεων υποβολής προτάσεων**, όσο και **κατά τη φάση αξιολόγησης των προς ένταξη πράξεων**. Στο ως άνω πλαίσιο οι αρμόδιοι φορείς καλούνται να συνεργάζονται με την ΕΥΚΕ-ΧΕ ως ακολούθως:

- i. Να διαβιβάζουν όλα τα σχέδια πρόσκλησης υποβολής προτάσεων (περιλαμβανομένων των προσκλήσεων για δράσεις επιχειρηματικότητας και των τυχόν οδηγιών εφαρμογής), τα σχέδια προκηρύξεων έργων ή/και αξιολογηθείσες προς ένταξη πράξεις, προκειμένου η Υπηρεσία να γνωμοδοτεί αναφορικά με την ύπαρξη ή μη στοιχείων κρατικών ενισχύσεων και να προσδιορίζει το θεσμικό πλαίσιο που καθιστά τις προς συγχρηματοδότηση δράσεις συμβατές με τους κανόνες ανταγωνισμού και κρατικών ενισχύσεων, με ενιαίο τρόπο για όμοιες δράσεις εντός του ΕΣΠΑ

¹ Σύμφωνα με το άρθρο 107 της ΣΛΕΕ, Ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχείρισης ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την εσωτερική αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές, εκτός αν οι Συνθήκες ορίζουν άλλως.

² Οδηγίες για την αρχική αξιολόγηση του κριτηρίου ύπαρξης κρατικής ενίσχυσης στην πράξη

2021-2027. Η εν λόγω διαδικασία αφορά τόσο δράσεις συγχρηματοδοτούμενες από πόρους των Ταμείων (Ταμεία ΕΤΠΑ, ΕΚΤ+, ΤΣ, ΤΔΜ και ΕΤΘΑΥ) και του ΕΟΧ, όσο και από πόρους του ΕΓΓΤΑΑ, του Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων και των Ειδικών Προγραμμάτων Ανάπτυξης των παρ. 1 και 2 του άρθρου 130 του ν. 4635/2019 (Α'167), ήτοι από εθνικούς πόρους του ΠΔΕ, όπου η απόφαση χρηματοδότησης είναι άμεσα εκτελεστική για την υλοποίησή τους, χωρίς να απαιτείται η έκδοση άλλης διοικητικής πράξης.

- ii. Να αποστέλλουν για προκαταρκτική εξέταση σχέδια νόμου ή τροπολογιών σε νόμους, καθώς και οποιαδήποτε κανονιστική πράξη ή άλλη διοικητική πράξη που ενδέχεται να ενέχει στοιχεία κρατικής ενίσχυσης, προ της ψήφισής ή της έκδοσής τους.
- iii. Να απευθύνονται σε αυτήν κατά τη φάση υλοποίησης δράσεων κρατικών ενισχύσεων για υποστήριξη και επίλυση ζητημάτων αναφορικά με τη συμμόρφωση με τους κανόνες του εθνικού και ενωσιακού δικαίου, ώστε να διασφαλίζεται ο συντονισμός και η ομοιόμορφη αντιμετώπιση εντός του ΕΣΠΑ 2021-2027.
- iv. Σε περίπτωση που απαιτείται η προβλεπόμενη στο αρ. 108 παρ. 3 ΣΛΕΕ κοινοποίηση, να διαβιβάζουν το σχετικό υλικό προκειμένου η ΕΥΚΕ-ΧΕ να εξετάσει την πληρότητα και την ορθότητά του και κατόπιν να το προωθήσει στην Κεντρική Μονάδα Κρατικών Ενισχύσεων (ΚεΜΚΕ) του ν. 5000/2022 για να κοινοποιηθεί σύμφωνα με το αρ. 108 παρ. 3 ΣΛΕΕ.
- v. Να συνεργάζονται με αυτήν κατά την εξειδίκευση και τις αναθεωρήσεις-τροποποιήσεις των Προγραμμάτων σε θέματα κρατικών ενισχύσεων, με σκοπό να διασφαλίζεται η συμβατότητα με το δίκαιο ανταγωνισμού, πριν την εισήγηση προς έγκριση της εξειδίκευσης στις οικείες Επιτροπές Παρακολούθησης.
- vi. Να την ενημερώνουν κατά το στάδιο του σχεδιασμού δράσεων κρατικών ενισχύσεων και να συνεργάζονται με αυτή για την επιλογή των προσφορότερων διαδικασιών και κριτηρίων επιλογής (όταν αυτά δεν ταυτίζονται με τα κριτήρια ένταξης).
- vii. Να συνεργάζονται με αυτήν στο σχεδιασμό και την υλοποίηση Χρηματοδοτικών Μέσων (Εργαλείων) με πόρους των Προγραμμάτων τους, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της εκ των προτέρων αξιολόγησης Χρηματοδοτικών Μέσων για την ΠΠ 2021 – 2027.
- viii. Να παρέχουν στοιχεία και απόψεις επί θεμάτων κρατικών ενισχύσεων αρμοδιότητάς τους, σε περίπτωση σχετικού αιτήματός της για παροχή πληροφοριών από την ΚεΜΚΕ ή την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών σχετικά με την ανάκτηση τυχόν παράνομων ενισχύσεων, καθώς και για την υποβολή στοιχείων στα ηλεκτρονικά συστήματα SANI/SARI.
- ix. Να επικοινωνούν σε περίπτωση ελέγχων που διενεργούνται από ευρωπαϊκά ή/και Εθνικά ελεγκτικά όργανα σε πράξεις κρατικών ενισχύσεων, προκειμένου η Υπηρεσία να παρέχει υποστήριξη και να συνδράμει στη διαμόρφωση απαντήσεων σε σχετικά πορίσματα ελέγχου καθώς και καταγγελιών στην Ε.Ε., ώστε να υφίσταται συντονισμός και ομοιόμορφη αντιμετώπιση εντός του ΕΣΠΑ 2021-2027 και να αποφευχθεί ενδεχόμενη αρνητική επίπτωση σε άλλα Προγράμματα.

- χ. Να επικοινωνούν για παροχή εκπαίδευσης, τεχνογνωσίας και υποστηρικτικού υλικού.
5. Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, η ΕΥΚΕ-ΧΕ έχει οριστεί ως Κεντρικός διαχειριστής του ΟΠΣΚΕ, το οποίο αποτελεί ενιαία πλατφόρμα για την επιχειρησιακή παρακολούθηση δράσεων κρατικών ενισχύσεων, ενώ παράλληλα έχει την ευθύνη της τεχνικής και επιχειρησιακής διαχείρισης του ΠΣΣΕΗΣ. Το ΟΠΣΚΕ περιλαμβάνει τις διαδικασίες και τα δεδομένα που απαιτούνται για τη διαχείριση, τον έλεγχο και την υλοποίηση των δράσεων κρατικών ενισχύσεων και ήσσονος σημασίας, σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) 1407/2013, ή τον Κανονισμό (ΕΕ) 1408/2013, ή τον Κανονισμό (ΕΕ) 717/2014, όπως εκάστοτε ισχύουν. Οι διαδικασίες προδιαγράφονται στα Εγχειρίδια Διαδικασιών ΣΔΕ, ώστε να είναι σύμφωνες με τους ενωσιακούς κανόνες των ταμείων και των κρατικών ενισχύσεων.

Με βάση το Άρθρο 56 του ν. 4914/2002 η χρήση του ΟΠΣΚΕ είναι υποχρεωτική για το σύνολο των φορέων που υλοποιούν δράσεις κρατικών ενισχύσεων και ενισχύσεων ήσσονος σημασίας, που χρηματοδοτούνται από τα Ταμεία και το ΕΓΤΑΑ. Με την υποχρεωτική χρήση του ΟΠΣΚΕ επιδιώκεται η ενίσχυση της διοικητικής αποτελεσματικότητας ως προς τη διαχείριση, τον έλεγχο και την υλοποίηση δράσεων κρατικών ενισχύσεων, αλλά και της διαφάνειας. Το ΟΠΣΚΕ διασυνδέεται με το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (ΟΠΣ ΕΣΠΑ) και λειτουργεί συνεκτικά με αυτό, αποτελώντας αναπόσπαστο τμήμα του εθνικού συστήματος διαχείρισης και ελέγχου. Επίσης διασυνδέεται με το ΠΣΣΕΗΣ το οποίο θα χρησιμοποιείται από τις διαχειριστικές αρχές για τον έλεγχο σώρευσης πριν την χορήγηση της εκάστοτε ενίσχυσης.

Το ΟΠΣΚΕ διαλειτουργεί με συστήματα της Δημόσιας Διοίκησης για την ανταλλαγή των δεδομένων, σύμφωνα με το άρθρο 59 του ν. 4914/2022, όπως ισχύει.

Κατόπιν τούτου οι Διαχειριστικές Αρχές των Τομεακών και Περιφερειακών Προγραμμάτων οφείλουν:

- i. Να κάνουν χρήση του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου Κρατικών Ενισχύσεων.
- ii. Να κάνουν χρήση των πρότυπων ροών για τον σχεδιασμό των προγραμμάτων ενίσχυσης.
- iii. Να δημιουργήσουν τα έντυπα και την πρόσκληση του Προγράμματός τους σε συνεργασία με την ΕΥΚΕ-ΧΕ, με στόχο την ευθυγράμμιση με τις ροές και διαδικασίες του ΣΔΕ και του ΟΠΣΚΕ.
- iv. Να διαβιβάσουν τα διαμορφωμένα έντυπα στην ΕΥΚΕ-ΧΕ και την Μ.Ο.Δ. Α.Ε. προκειμένου να καταστεί δυνατή η παραμετροποίηση του ΟΠΣΚΕ.
- v. Να καθορίσουν σε συνεργασία με την ΕΥΚΕ-ΧΕ και την Μ.Ο.Δ. Α.Ε. την οργανωτική δομή τους (ρόλοι και δικαιώματα χρηστών) στο ΟΠΣΚΕ.
- vi. Να επιβεβαιώσουν σε συνεργασία με την ΕΥΚΕ-ΧΕ και την Μ.Ο.Δ. Α.Ε. τις φόρμες, τα πεδία και τα εκτυπωτικά που θα παράγονται από το ΟΠΣΚΕ πριν τεθούν σε παραγωγική λειτουργία.
- vii. Να κάνουν χρήση του ΟΠΣΚΕ ως διαχειριστές των δράσεων, το οποίο βρίσκεται στον ιστοχώρο <https://opske.gr/> και να ενημερώνουν τον εν λόγω ιστοχώρο με όλο το απαραίτητο υλικό ενημέρωσης προς τους δικαιούχους αναφορικά με την χρήση του ΟΠΣΚΕ.
- viii. Να ελέγχουν τη σώρευση των ενισχύσεων μέσω της υλοποιημένης διαλειτουργικότητας με το ΠΣΣΕΗΣ.

6. Επισημαίνεται ότι, δεδομένου του δυναμικού χαρακτήρα της αξιολόγησης θεμάτων κρατικών ενισχύσεων, τόσο με βάση τις εξελίξεις στην αγορά, όσο και με βάση τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι αναγκαίο να επιβεβαιωθεί ότι είναι σε ισχύ και δύναται να χρησιμοποιηθούν εκ νέου κατά την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027 επιστολές που έχουν εκδοθεί από την ΕΥΚΕ-ΧΕ και αφορούν στον καθορισμό του πλαισίου κρατικών ενισχύσεων για συγκεκριμένες κατηγορίες ομοειδούς φύσης έργων.
7. Σημειώνεται ότι η παρούσα εγκύκλιος της ΕΥΚΕ-ΧΕ για τον έλεγχο της συμβατότητας προτεινόμενων προς χρηματοδότηση πράξεων με τους κανόνες ανταγωνισμού και κρατικών ενισχύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να περιλαμβάνεται στο διατακτικό προσκλήσεων / αποφάσεων ένταξης πράξεων.

Επιπλέον, υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με αποφάσεις του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η απουσία ρητής αναφοράς του εφαρμοζόμενου θεσμικού πλαισίου κρατικών ενισχύσεων από ένα μέτρο (π.χ. αναφορά του Γενικού Απαλλακτικού Κανονισμού/ΓΑΚ στην πρόσκληση υποβολής προτάσεων για μέτρα που εξετάζονται στο πλαίσιο του σχετικού κανονισμού) θέτει υπό αμφισβήτηση την εγκυρότητα του μέτρου ως προς την τήρηση των κανόνων κρατικών ενισχύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς δεν καθιστά σαφές ποιο θεσμικό πλαίσιο εφαρμόζεται.

Συνεπώς τονίζεται ότι οι προσκλήσεις υποβολής προτάσεων και οι αποφάσεις ένταξης έργων είναι απαραίτητο να περιλαμβάνουν στο διατακτικό τους το συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο βάσει του οποίου ένα μέτρο ή μια πράξη κρίθηκαν συμβατά με το θεσμικό πλαίσιο κρατικών ενισχύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (π.χ. Κανονισμός 651/2017 –Γενικός Απαλλακτικός Κανονισμός/ΓΑΚ-, όπως έχει τροποποιηθεί με τον Κανονισμό 2023/1315, Απόφαση Επιτροπής 2012/21/ΕΕ για τις ΥΓΟΣ, κλπ.).

8. Σε συνέχεια της με Α.Π. 92415/ΕΥΚΕ 6282/28-08-2017 επιστολής της ΕΥΚΕ, επισημαίνεται ότι η αξιολόγηση της πλήρωσης του κριτηρίου συμβατότητας της εκάστοτε Πρόσκλησης/Πράξης με τους κανόνες του ανταγωνισμού και των κρατικών ενισχύσεων πρέπει να στοιχειοθετείται στον σχετικό φάκελο που τηρούν οι αρμόδιες διαχειριστικές αρχές και για το σκοπό αυτό είναι αναγκαίο να συμπληρώνεται η λίστα ελέγχου περί ύπαρξης κρατικής ενίσχυσης που έχει κοινοποιηθεί με την με Α.Π. 115150/ΕΥΚΕ4023/2.11.2016 επιστολή του ΓΓΔΕ & ΕΣΠΑ και, σε περίπτωση εφαρμογής του ΓΑΚ, οι λίστες ελέγχου γενικών και ειδικών όρων εφαρμογής του.

Αναφορικά με την υλοποίηση μέτρων κατ' εφαρμογή του ΓΑΚ υπενθυμίζεται ότι, η αρμόδια διαχειριστική αρχή πρέπει να συμπληρώνει και να διαβιβάζει έγκαιρα (εντός του προβλεπόμενου χρονικού διαστήματος που ορίζει ο εφαρμοζόμενος Κανονισμός για τα μέτρα ενίσχυσης, ήτοι από τη χορήγηση μεμονωμένων ενισχύσεων ή την έναρξη υποβολών για καθεστώς ενισχύσεων) στην ΕΥΚΕ -ΧΕ το Παράρτημα II του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 651/2014 (όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σύμφωνα με τον Κανονισμό 2023/1315), ο οποίος περιλαμβάνει συνοπτικές πληροφορίες σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις που απαλλάσσονται σύμφωνα με τους όρους του εν λόγω Κανονισμού, προκειμένου η ΕΥΚΕ-ΧΕ να προβεί στην καταχώρηση του μέτρου στην ηλεκτρονική εφαρμογή SANI στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού), εντός των καθορισθέντων χρονικών ορίων που τίθενται στο άρθρο 11 του ΓΑΚ.

Παράλληλα, σε περίπτωση κατά την οποία ένα μέτρο κρατικής ενίσχυσης μέσω του Γενικού Απαλλακτικού Κανονισμού (σε επίπεδο πράξης και δικαιούχου) αφορά σε ποσό 100.000 € και άνω, η αρμόδια διαχειριστική αρχή πρέπει να αποστέλλει στην ΕΥΚΕ-ΧΕ τα στοιχεία που απαιτούνται για τη δημοσιοποίηση χορηγηθείσας μεμονωμένης κρατικής ενίσχυσης στην εφαρμογή ΤΑΜ (Transparency Award Module) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κατ' εφαρμογή της με αρ. πρωτ. 12163/ΕΥΚΕ/4902/27.01.2017 επιστολής της ΕΥΚΕ με θέμα «Υποχρέωση και διαδικασίες δημοσίευσης στοιχείων χορηγούμενων κρατικών ενισχύσεων» η οποία επικαιροποιήθηκε μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας στις 10.07.2023 «Νέα όρια δημοσίευσης πληροφοριών στο ΤΑΜ».

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ
Ο προϊστάμενος του Τμήματος Εξυπηρέτησης
Κοινού και Πρωτοκόλλου

κ.α.α.
ΓΕΝΝΑΙΟΥ ΕΥΣΤΑΘΙΑ

Ο Γενικός Γραμματέας
Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ

Δημήτριος Σκάλκος

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΔΕΚΤΩΝ

Γραφεία Περιφερειάρχων (ηλεκτρονικά)

- **Γραφείο Περιφερειάρχη Αν. Μακεδονίας – Θράκης, κ. Χ. Μέτιου**
Γ. Κακουλίδη 1, 69100, Κομοτηνή (periferiarxis@pamth.gov.gr)
- **Γραφείο Περιφερειάρχη Κεντρικής Μακεδονίας, κ. Α. Τζιτζικώστα**
Βασ. Όλγας 198, Ντεπώ (Periferiarxis@pkm.gov.gr, gper@pkm.gov.gr, A.Tzitzikostas@pkm.gov.gr)
- **Γραφείο Περιφερειάρχη Δυτικής Μακεδονίας, κ. Γ. Κασαπίδη**
Διοικητήριο - ΖΕΠ 501 00 Κοζάνη (info@pdm.gov.gr)
- **Γραφείο Περιφερειάρχη Ηπείρου, κ. Α. Καχριμάνη**
Πλατεία Πύρρου 1 - Διοικητήριο - Τ.Κ.45221 Ιωάννινα (periferiarxis@php.gov.gr, A.Kachrimanis@php.gov.gr)
- **Γραφείο Περιφερειάρχη Θεσσαλίας, κ. Κ. Αγοραστό**
Πλατεία Ρήγα Φεραίου (Κουμουνδούρου & Παπαναστασίου) - 41110 Λάρισα (periferiarxis@thessaly.gov.gr)
- **Γραφείο Περιφερειάρχη Στερεάς Ελλάδας, κ. Φ. Σπανού**
Λεωφόρος Καλυβίων 2 35132 Λαμία (periferiarxis@pste.gov.gr)
- **Γραφείο Περιφερειάρχη Ιονίων Νήσων, κ. Ρόδη Κράτσα – Τσαγκαροπούλου**
Αλυκές Ποταμού 49100 Κέρκυρα (pin@pin.gov.gr)
- **Γραφείο Περιφερειάρχη Δυτικής Ελλάδας, κ. Ν. Φαρμάκη**
ΝΕΟ Πατρών-Αθηνών 32 26441 Πάτρα (grafeio.pde@pde.gov.gr)
- **Γραφείο Περιφερειάρχη Πελοποννήσου, κ. Π. Νίκα**
Πλ. Εθνάρχου Μακαρίου 22131 Τρίπολη (grammateia@ppel.gov.gr)
- **Γραφείο Περιφερειάρχη Αττικής, κ. Γ. Πατούλη**
Λ. Συγγρού 15-17 11743 Αθήνα (gperatt@patt.gov.gr)
- **Γραφείο Περιφερειάρχη Βορείου Αιγαίου, κ. Κ. Μουτζούρη**
Π. Κουντουριώτη 1, Μυτιλήνη 81100 (pn@pnaigaiou.gov.gr)
- **Γραφείο Περιφερειάρχη Νοτίου Αιγαίου, κ. Γ. Χατζημάρκου**
Πλατεία Τσιροπινά 84100 – Ερμούπολη (g.hatzimarkos@pnai.gov.gr)
- **Γραφείο Περιφερειάρχη Κρήτης, κ. Σ. Αρναουτάκη**
Πλ. Ελευθερίας 1 71201 Ηράκλειο (arnautakis@crete.gov.gr, gram.pkr@crete.gov.gr)

Ειδικές Υπηρεσίες Διαχείρισης Προγραμμάτων (ηλεκτρονικά)

- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «**Ανταγωνιστικότητα**», Λεωφ. Μεσογείων 56, 115 27 Αθήνα, Υπόψη κας Α. Φέτση (infoeran@mou.gr aggefets@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγραμμάτων «**Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή**» και «**Πολιτική Προστασία**», Κόνιαρη 15, 114 71 Αθήνα, Υπόψη κου Μαμαλούγκα (reka-polpro@mou.gr, n.mamalougas@mou.gr)
- Υποδιεύθυνση Προγράμματος «**Πολιτική Προστασία**» της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Προγραμμάτων «**Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή**» και «**Πολιτική Προστασία**» Υπόψη κου Π. Ευγενικού (pevgenikos@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «**Μεταφορές**» Υπόψη κου Δ. Πάλλα Δημήτριος (dpallas@mou.gr)

- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «**Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή**», Κοραή 4, 105 64 Αθήνα,
Υπόψη κας Α. Μανώλη, (andrmano@mou.gr, info@epeaek.gr)
- Ειδική Υπηρεσία «**INTERREG 2021-2027**», Λεωφ. Γεωργικής Σχολής 65, 570 01 Θεσσαλονίκη,
Υπόψη κας Μ. Νεζερίτη Μαρία (mnezeriti@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης **Στρατηγικού Σχεδίου ΚΑΠ** (ΕΥΔ ΣΣ), Λεωφ. Αθηνών 58, 104 41 Αθήνα,
Υπόψη κου Ν. Μανέτα (nmanetas@mou.gr, agrotikianaptixi@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «**ΑΛΙΕΙΑ, ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ & ΘΑΛΑΣΣΑ**», Μιχαλακοπούλου 103, 115 27 Αθήνα,
Υπόψη κας Ε. Γιοκαλά Ευθυμία (egiokala@mou.gr, infoalieia@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία **Εφαρμογής Παρεμβάσεων Αγροτικής Ανάπτυξης**, Λ. Αθηνών 54-56, 10441 Αθήνα
Υπόψη κου Δ. Παππά Δημήτριος (dpappas@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής **Άμεσων Ενισχύσεων και Τομεακών Παρεμβάσεων**
Υπόψη κας Ε. Καραμαγκιώλη (ekaramagioli@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία Προγραμματισμού, Συντονισμού & Παρακολούθησης της υλοποίησης των Χρηματοδοτικών Μηχανισμών του **Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου** (ΕΥ-ΧΜ ΕΟΧ), Μητροπόλεως 3, 10563, Αθήνα
(contact-eeagrants@mnec.gr, itzika@mou.gr)
- Διαχειριστική Αρχή ΕΣΠΑ-ΔΑΜ, Μητροπόλεως 45, ΤΚ 105 56, Αθήνα,
Υπόψη κου Β. Ντερτιλή (vdertilis@mou.gr, p.dam@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος «**Ψηφιακός Μετασχηματισμός**», Λέκκα 23-25, 10562 Αθήνα
Υπόψη κου Ε. Γιαμπουρά (e.giampouras@madc.gr)

Ειδικές Υπηρεσίες Διαχείρισης Περιφερειακών Προγραμμάτων (ηλεκτρονικά)

- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος Περιφέρειας **Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης**, Ηροδότου 28, 691 32 Κομοτηνή
Υπόψη κου Π. Κουδουμάκη (pkoudoumakis@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος. Περιφέρειας **Κεντρικής Μακεδονίας**, Λεωφ. Γεωργικής Σχολής 65, 57001 Θεσσαλονίκης
Υπόψη κας Α. Ωραιοπούλου (loraioroulou@mou.gr, repkm@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος. Περιφέρειας **Δυτικής Μακεδονίας**, Διοικητήριο ΖΕΠ, 50100 Κοζάνη
Υπόψη κ. Ι. Παπαδόπουλου (papagian@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος. Περιφέρειας **Ηπείρου**, Πλατεία Πύρρου 1 - Διοικητήριο - Τ.Κ.45221 Ιωάννινα
Υπόψη κας Ε. Παπανικολάου (enirapan@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος. Περιφέρειας **Θεσσαλίας**, Πλατεία Ρήγα Φεραίου (Παπαναστασίου & Βελλή) Β' πτέρυγα, 3ος όροφος 41222 Λάρισα
Υπόψη κας Μ. Σαραφίδου (melpsara@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος. Περιφέρειας **Ιονίων Νήσων**, Εθν. Παλαιοκαστρίτσας Αλυκές Ποταμού, 49100 Κέρκυρα
Υπόψη κου Κ. Ασπιώτη (kaspiotis@mou.gr)

- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος. Περιφέρειας **Δυτικής Ελλάδας**, ΝΕΟ Πατρών - Αθηνών 28, 26441 Πάτρα
Υπόψη κας Ι. Φαναριώτου (ifanariotou@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος. Περιφέρειας **Στερεάς Ελλάδας**, Υψηλάντη 12, 35100 Λαμία
Υπόψη κου Κ. Λέμα (klemas@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος. Περιφέρειας **Αττικής**, Λεωφ. Συγγρού 98-100, 11741 Αθήνα
Υπόψη κου Δ. Δρόση (ddrosis@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος. Περιφέρειας **Πελοποννήσου**, Τέρμα Ερυθρού Σταυρού, 22131 Τρίπολη
Υπόψη κου Α. Ψαράκη (apsarakis@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος. Περιφέρειας **Βορείου Αιγαίου**, 1ο χλμ. Μυτιλήνης - Λουτρών, 81100 Μυτιλήνη
Υπόψη κου Γ. Πλακωτάρη (plakotaris@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος. Περιφέρειας **Νοτίου Αιγαίου**, Σάκη Καραγιωργα 22, 84100 Ερμούπολη
Υπόψη κου Α. Βουτσίνου (avoutsinos@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Προγράμματος. Περιφέρειας **Κρήτης**, Δουκός Μποφώρ 7, 71202 Ηράκλειο
Υπόψη κας Μ. Κασωτάκη (mkassotaki@mou.gr)

Επιτελικές Δομές ΕΣΠΑ / Ειδικές Υπηρεσίες (ηλεκτρονικά)

- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης και Εφαρμογής του Υπουργείου Εσωτερικών (ΕΥΔΕ ΥΠΕΣ), Κοραή 4 (2ος όροφος), 105 64, Αθήνα
Υπόψη κου Δ. Κάμπουρα (dkambouras@mou.gr)
- Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ **Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων**, Ανδρέα Παπανδρέου 37, 15180 Μαρούσι
Υπόψη κου Π. Πασχάλη (ppaschalis@minedu.gov.gr)
- Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ **Υπουργείου Υγείας**, Γλάδστωνος 1α & Πατησίων, 10677 Αθήνα
Υπόψη κου Α. Αχείμαστου (aaxeimastos@mou.gr, ygpro@mou.gr)
- Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ **Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας** :
Τομέας Περιβάλλοντος: Κηφισίας 124 και Ιατρίδου, 115 26 Αθήνα, e-mail: eysped@mou.gr
Τομέας Ενέργειας: Πανόρμου 2, 115 23 Αθήνα,
Υπόψη κας Χ. Κούρτελη (hkourteli@mou.gr, eysped@mou.gr)
- Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ **Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών**, Κηφισίας 124, 11526 Αθήνα
Υπόψη κας Μ. Οικονόμου (moikononou@mou.gr, edymet@mou.gr)
- Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ **Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων** (ΥΠΕΚΥΠ), Κοραή 4, 10564 Αθήνα
Υπόψη κου Α. Αναστασίου (aanastasiou@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία ΕΣΠΑ του **Υπουργείου Τουρισμού**, Κοραή 4, 105 64 Αθήνα
Υπόψη κας Λ. Σιαμαντά Λίνα (siamanta_l@mintour.gr)
- Επιτελική Δομή **ΕΣΠΑ Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, Θεμιστοκλέους 87 & Μεθώνης, 106 83, Αθήνα**
Υπόψη κου Ι. Μυλωνά Ιωάννη (ioanmylo@mou.gr, ydepp@mou.gr)
- Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ Υπουργείου **Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής (ΥΝΑΝΠ)**, Ακτή Βασιλειάδη, Πύλη Ε1-Ε2, 18510 Πειραιάς

Υπόψη κας Α. Φωκά (afoka@mou.gr)

- Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ **Υπουργείου Εξωτερικών**, Βασιλίσσης Σοφίας 1, 10671 Αθήνα
Υπόψη κου Χ. Τσίρου (chtsiros@mfa.gr, eysxep@mfa.gr)
- Ειδική Υπηρεσία **Διαχείρισης και Εφαρμογής Δράσεων στους Τομείς της Έρευνας και της Καινοτομίας** (ΕΥΔΕ - ΕΚ), Λεωφ. Μεσογείων 14-18
Υπόψη κας Δ. Κράλλη Δέσποινα (d.kralli@gsrt.gr)
- Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ **Υπουργείου Δικαιοσύνης**, Κηφισίας 124 & Ιατρίδου 2, 11526, Αθήνα
Υπόψη κου Ν. Βασιλείου Νικόλαο (justedespa@mou.gr)
- Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης και Εφαρμογής Τομέων Βιομηχανίας, Εμπορίου και Προστασίας Καταναλωτή (**ΕΥΔΕ-ΒΕΚ**), Πλατεία Κάνιγγος 20, 10181 Αθήνα
Υπόψη κ. Μ. Τζωρτζή (mtzortzis@mou.gr, epitelikiki@gge.gr)
- Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ Υπουργείου **Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, Λεωφ. Κηφισίας 37-39, 151 23, Μαρούσι**
Υπόψη κου Π. Κοροσιάδη (pkorosiadis@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής Παρεμβάσεων Αγροτικής Ανάπτυξης, Λεωφ. Αθηνών 54-56, 104 41, Αθήνα
(drrappas@mou.gr)
- Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής Άμεσων Ενισχύσεων και Τομεακών Παρεμβάσεων Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Λεωφ. Αθηνών 56, 104 41, Αθήνα
(ekaramagioli@mou.gr)

Εσωτερική διανομή:

- Γραφείο Αναπληρωτή Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών (gram.min.alt@minfin.gr)
- Γραφείο Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ (hellaskps@m nec.gr)
- Γραφείο Γενικής Διεύθυνσης Θεσμικής και Επιχειρησιακής Υποστήριξης
- Γρ. Υφυπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων (deputy.minister@m nec.gr)
- Γρ. Υφυπουργού Έρευνας και Καινοτομίας (gramyfyg@m nec.gr)
- Γρ. Γενικού Γραμματέα Βιομηχανίας, (ggb1@ggb.gr, ggb2@ggb.gr,)
- Γρ. Γενικού Γραμματέα Εμπορίου, (gen-sec@gge.gr)
- Γρ. Γενικού Γραμματέα Έρευνας και Καινοτομίας (ΓΓΕΚ), (secgenof@gsrt.gr)
- Γρ. Γενικού Γραμματέα Ιδιωτικών Επενδύσεων, (gensec.invest@m nec.gr)
- Γρ. Ειδικού Γραμματέα Διαχείρισης Προγραμμάτων Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ταμείου Συνοχής, (Sec.erdf_cf@m nec.gr)
- Γρ. Ειδικής Γραμματέα Διαχείρισης Προγραμμάτων Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (sec.esf@m nec.gr)
- Γενική Δ/νση Στρατηγικής Σχεδιασμού & Εφαρμογής ΕΣΠΑ της Ε.Α.Σ., (gdsse_easespa@m nec.gr)
- Γενική Δ/νση Θεσμικής κι Επιχειρησιακής Υποστήριξης ΕΣΠΑ (gdios@m nec.gr)
- Γεν. Δ/νση Δημόσιων Επενδύσεων (diakonidis@m nec.gr)
- Γεν. Δ/νση Στρατηγικών Επενδύσεων (k.feggos@m nec.gr)
- Γεν. Δ/νση Αναπτυξιακών Νόμων και Άμεσων Ξένων Επενδύσεων, (ean@m nec.gr)
- Γενική Διεύθυνση Βιομηχανικής Πολιτικής και Μεταρρυθμίσεων (gsecggb@gge.gr)
- Γενική Διεύθυνση Βιομηχανικών Υποδομών & Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος
- ΕΥΚΕ-ΧΕ(stateaid_unit@m nec.gr)
- ΕΥΘΥΠΣ (nananiko@m nec.gr, siss@m nec.gr)
- ΕΥ ΤΕΒΟ (itsopanis@m nec.gr, tebo@m nec.gr)

- ΕΥΣΕΚΤ (roikonomou@mou.gr)
- ΕΥΣΣΑΕ (azerva@mou.gr, scos@m nec.gr)
- ΕΥΣΠΕΠ (xkirkoglou@mou.gr)
- ΑΡΧΗ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ (alesta@m nec.gr)

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΝΔΙΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

- Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού, Εθνικής Αντιστάσεως 8, Άλιμος 17456, Ελλάδα, Υπόψη Γ. Κοντοβά (mkontonas@oaed.gr)
- Ενδιάμεσος Φορέας Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Ανταγωνιστικότητας και Επιχειρηματικότητας, Σεβαστουπόλεως 113 ΤΚ 11526, ΑΘΗΝΑ, υπόψη Α. Μακρής (amakris@eferae.gr, info@eferae.gr)
- Κοινωνία της Πληροφορίας ΑΕ, Χανδρή 3 και Κύπρου 18346, Μοσχάτο, υπόψη Ζ. Κοντιζά (z.kontiza@ktpae.gr)
- Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα, Μιχαλακοπούλου 80, 11528, Αθήνα, Υπόψη κου Ε. Καραγιαννάκου (e.karayannacos@hdb.gr)
- Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα Επενδύσεων
- Κέντρο Τεχνολογικής Υποστήριξης, Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ΚΕΤΥΑΚ) της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών, Π.Κανελλοπούλου 4, 10177, nis@nis.gr
- EIF, European Investment Fund, Βας. Σοφίας 60, 11528, Αθήνα, Β. Παπασούλη (v.papasouli@eif.org)

